

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL III

(Martie 1869 — 1 Martie 1870).

Redactor: *Iacob Negruzzi.*

IASSI 1870.

TIPOGRAFIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Abonamentul pe unu anu pentru România liberă 1 galbenu; pentru Austria 5 fl; pentru Besarabia rusească 1½ galbenu.
— Abonamentele se facu in Iassi la Tipografia Societății Junimea; in București la librăria Soccec & Comp.

S U M A R I U.

Unu epizodu din 1848, de D. V. Alexandri.

Studii asupra literaturii Spaniole. — Lope de Vega și teatrul lui, de D. S. Vărgolici.

POESII:

Sfinx Egipteanu; — La o jună Greacă; — O lacrimă furtivă, de D. V. Pogor.

Dedicațiune lui Ossian, de D. N. Schellitti.

Orlogiul; — Melancolia, de D. I. Negruzzi.

Correspondență.

UNU EPIZODU DIN 1848.

Inercarea de rescoală din ziua de 28 Martie 1848, care avu in Iassi o nereușire atât de tristă, grație unor șefi buni de gură și mai buni încă de fugă, obligă pe mulți tineri din Moldova, victime entuziasmului patrioticu, a se desșeră pentru ca să scape de persecutările unui guvern, cuprinsu de spaimă.

Unul din ei, pe care ilu vomu numi Vali, eră mai cu deosebire amenințatu de a resimți efectul acelei spaimi domnesci ce se traducea in acte de cruđime; ănsă elu pvenî a se refugia in munții Hangului. Visul său, in urma evenimentelor din capitală, nu ținîa la mai puțin decât la desceptarea poporimci muntene pe care elu vroia să o reverse ca unu torentu asupra tronului. Visunaivua unei inchipuiri de poetu!

Acelu tronu devenise in adevăru unu simplu scaunu rusescu, după ăisul mulțimei, dar prestigiul său ne se stinsese încă de tot in ochii țerii, căci țara zăceă in amorțire și intunericu.

Vali, sosindu la Hangu, după multe greuțăți, găsi in curtea casei boeresci o adunătură de vr'o doue sute de Romăni inarmați cu topoare, cu lănci, cu coase și cu puscii; inima lui săltă de bucurie la acelu spectaculu neasceptatu: Eată, ăise elu in sine, inceputul realizării visului meu!

Prințul C., proprietarul Hangului, intimpină pe Vali cu imbrățișări și-lu rugă să facă unu cuventu elocentu țeranilor pentru ca să-i inflacăre și să-i pregătiască de luptă; ténărul refugiatu primî cu mulțămire sacra misie de oratoru revoluționar și, după obiceiul oratorilor, își drese glasul mai ăntei, cătându a produce note vibrante care să pētrundă adănc in sufletele ascultătorilor.

Eră in spre sară, pe când natura pare că e in asceptare de unu evenimentu misteriosu; soarele coborindu-se după crescutul munților părăcă că regretează de a nu putē asistă la o scenă atât de nouă in plaiurile Carpaților, ear câteva rađe reslețite pintre brađi

se incolăciau pe crengi ca nisce șerpi de aur. In vale vuiă Bistrița pe patul ei de bolovani și pe cărările de pe coastele dealurilor se zăriau șiruri de plăși urcându-se spre curte la chiamarea unui buciumu.

Țeranii formaseră unu rondu mare in mijlocul cărui intrase Vali. Ecsaltatu și uimitu, junele nostru erou admiră tipurile frumoase și caracteristice de care se vedeă incunjuratu; in fiecare plășu, elu priviă pe unu demnu porogitoru din vitezele legioane a lui Traian, pe unu adevăratu strănepotu de-a vitejilor lui Stefan-Vodă! Elu improviză dar unu discursu coloratu de poesia ilusiilor sale, grăindu de patrie, de glorie, de libertate, de egalitate, de fraternitate, de virtuțile strămoșilor, de viitorul mărețu al României, etc.; apoi vroindu să incheie prin o perorație aprinđătoare, elu se adresă de-adreptul la țerani, ȳicându-le:

— Ați aflatu ce s'a intămplatu la Iassi?

— Am aflatu; respunse unu vânătoru naltu și spatosu, anume Crețu: „Ci-că Vodă a prinsu „pe ciocoi și le-ar fi trasu o sfântă de batae „... cum s'ar ȳice, bataea popușoiului. Bieții ciocoi!. nu le-a fi fostu pre indămână.“

Unu hohotu resunătoru se ridică și făcù intr'o clipă jurul rondului. — Vali se miră mult de acestu visu produsu prin ideea suferințelor boeresci, ănsé judecându că vestea intămplărilor din Iassi, ar fi ajunsu desfigurată in sinul munților, elu intreprinse a face istoricul ȳilei de 28 Martie, sub colori vii și infiorătoare. Elu spuse in cuvinte bine alese cum feciorii de boeri, indignați de abuserile guvernului, se intruniē cu gându de a cere de la Domnu vindecarea suferințelor țerii, imbunătățirea stărei claselor de josu; respectarea dreptății fiecărui omu; egalitatea pen-

tru toți dinaintea legeri; desființarea privilegiurilor; libertatea gândirei și a presci, etc.; cum guvernul trimise in contra lor mai multe sute de soldați amețiți de beuturi spirtoase, și o ceată de arnăuți deguizați in haine militare, cum nenorociții amici ai poporului furē inșălați cu promiteri false, prinși, legați, zdrobiți de straturile puscelor, tăriți de pēru delungul stradelor și inchiși la casarmă ca nisce făcători de rele; cum bandele arnăuților luaserē cu pradă orașul, năvălindu noaptea prin casele oamenilor sub pretextu de a cătă revoltanți, și furându arme, argintării, totu ce le cădeă la mână; cum lumea se inspăimăntase, cređendu-se in timpul Enicerilor, și cum in fine adevărații patrioți erau desemnați a fi victimele resbunărei domnesci. Vali se inalțase la culmea elocuenței și speră a produce o impresie ănsé unu omu căruntu ilu intrerumpse, intrebându-lu:

— Pentru ce s'au resculatu boerii?

— Pentru ca se scape țara de o Domnie tirană și degradată

— Hum!. Schimbarea Domnilor, bucuria nebunilor! replică bătrānul, clătindu din capu. Oratorul remase incremenitu!

Necompătimirea țeranilor pentru soartea boerilor, ēi smulse de pe ochiu unu vĕlu ce-i ascunsese adevērul pān atunci, tristul adevēru că distanța socială dintre clasa privilegiată și poporu, desvoltase in inima poporului o indiferință absolută in privirea boerilor, și că abuserile impiegaților făcuserē pe Romāni a stigmatiză cu porecla insultătoare de Ciocoi pe toți acei care nu erau din rāndul lor.

Vali incepù a se cam indoi de concursul gloatelor la realizarea dorinților sale, și sub indemnul amărirei ce-i inundase inima, elu eră

acum să apostrofeze pe țerani într'un modu violentu: *O! voi, nedemni urmași a lui Train, strănepoți degenerați a lui Stefan cel mare!.. voi!..* când deodată unu străinu apărù călare in curte, aducându o scrisoare de la Peatra.

Prințul C. se retrase deoparte cu amicii lui și le cctî scrisoarea. Toți se intristară și cădurē pe gânduri căci, pintre multe alte vești rele, carespondentul mai adăugiă : că poliția din Iassi ar fi arestatu unu mare numeru de persoane pe care le supuncă la tottore in intunericul inchisorilor, că o samă de tineri ar fi fostuespeduiți spre Dunerea in căruțe de poștă, ear că sosindu in pădurea de la Poeni, nu departe de Iassi, aru fi fostu uciși de arnăuții care-i escortau; in fine, că unul din șefii miliției, prințul G. plecase la munți cu unu reșimentu de soldați și cu o ceată numeroase de *slujitori* pentru ca să calce Hangul in ajunul invierei, etc. "

Scirile aceste provenite din *isvoru siguru* ca toate veștile ce se nascu și se imprăscie in timpi de tulburări, erau de natură a inspira ingrijire. Prințul O. formă indată cu amicii sei unu soiu de consiliu de resboiu pentru a chibznî mijloacele de improtivire și de apărare.

Unul dintre membrii acelu consiliu propuse a merge cu țeranii de vale, pe malul Bistriței și a se așinē la capra podulului de la Răpciune pentru a oprî trecerea dușmanului; unu al doile, unindu-se cu acestu planu, adăugi cu prudență că ar fi destul de nimerit să se dărime chiar podul.

Unu al treile, mai fantezistu, opină de a se inaintî până pe culmea dealului Doamnei, și acolo de a aședa pușcași prin copacii de pe marginile drumului, pentru a ploă de sus

cu glonți in capetele soldaților, ănsē unu al patrulē pretinse că nu ar fi o mișcare strategică de a alergă inaintea pericolului cu o mână de oameni rēu inarmați și nedepriși cu resboaele, prin urmare, elu găsi mult mai avantajios de a stă locului pe piscul unde eră clădită casa boerească, fiindu această poziție foarte greu de luttu cu asaltu.

De față la acestu consiliu resboinicu se află și unu vechiu eniceru, anume Mehmet-Aga care făceă de cățiva ani negoțu de cherește; elu ascultă serios toate opiniile, cumpănî toate planurile, apoi luându cuvēntul, țise cu unu accentu turcescu destul de comicu:

— Boeri, dumnevoastre! „Să mergemu la „podu, la Răpciune, bunu este; *ama* dacă dușmanul trece Bistrița pe aiurea și ne incunjură pe la spate, noi ne găsimu deodată in „tre focu și apă, și asta rēu este!.. să ne „suimu pe dealul Doamnei și acolo să ne a„cățăm ca momițele prin copaci, bunu este, „*ama* dacă dușmanul dă focu pădurei, noi „suntemu fripți, și asta rēu este. ! să stămu „aice pe locu inchiși in curte, pe virful piscului, bunu este, *ama* la resboiu omul se'nferbēntă, are sete, trebuie apă la dēnsul. Aice „apă nu-i! cișmea nu-i! aice apa se aduce cu „sacaa din vale! . . Ce facemu noi dacă dușmanul ne taie isvoarele? Când a incede focul, bumba, bumba, bumba, cum stingemu „setea la noi?. Focu la pușcă, focu la peptu, „focu la gātu, asta rēu este!. Eu credu că „amu nimeri Țmai bine, dacă ne-amu retrage „mai in fundul munților, in schitul Hangului, „unde sunt ziduri, unde sunt patru turnuri „și unde apa este. Acolo stămu la meterezu și „impușcāmu tot in plinu, bumba, bumba, „bumba, ha! “

Planul lui Mehmet-Aga de și espusu astfeliu într'unu modu originalu, părù celu mai cu minte și fù adoptatu in unanimitate. Deci se ordonâ pregătirile necesare pentru retragerea pe a doua ți la schitul Hangului, ear spre paza nopței se aședarē sentinele pe la diferite locuri invecinate cu casa, se trimise de ce pușcași călări la capătul podului de la Răpciune și se împărți merinde la oamenii adunați in curte.

Acum noaptea se lățise ca unu vèlu negru cusutu cu diamanturi; o lună plină poleiâ valurile Bistriței și imbrăcase munții cu o draperie fantastică de lumină. Românii aprinseserē mai multe focuri in curte și se grupaserē cete, cete imprejur, grăindu, povestindu, glumindu și riđendu de păcăliturile ce-și adresa sau după obiceiul lor. Vali se primblâ pîn-tre grupe repurtându-se cu gândul la timpurile acele de bărbăție, unde poporul nostru era dedatu cu viața resboinică. Adeseori elu cercase a-și imaginâ o tabără de ostași români, pe timpul lui Stefan, și o convorbire dintre acei oameni tari care trăiau in frăție cu moartea și care își oțeliserē natura in focul luptelor necurmate. Imbătatu de poesia munților și a nopții, răpitu de aripele nălucirei afară din domeniul realității, elu cređu unu momentu că-și vede visul cu ochii. I se părù că ecsistâ cu patru seculi in urmă, că se găsiâ in ajunul bătăliei de la Valea-albă și ascultâ, uimitu, șoaptele de pe'mprejurul focurilor. Eatâ ce auđi:

— Măi flecăi! ințelesu-ați voi ce ne-a spusu boerul celu fugitu de la Iassi?

— Ba cât hăciu; elu grăiâ păsăresce.

— Ci-că să ne ducemu ca să alungămu pe Vodă pentrucă Vodă a prinsu pe boeri ămblându cu măța'n sacu și i-a pusu la pedeapsă.

— Ce-avemu noi cu boerii? Ei ne ciomăgescu pe noi, Vodă pe dēnșii, parte dreaptă.

— Bataea-i din raiu!

— Dar dacă oru veni oamenii stăpânirei ca să ne calce in locurile noastre?

— Pentru ce să vie, fârtate?

— Pentru ca să ne iee samă de ce ne-amu adunatu cu arme la curte?

— Le-omu spune că ne-a poroncitu stăpânul.

— Dar dacă nu s'aru mulțami cu atâta ș'aru catâ să ne facă vre-o daună?

— Atunci i-omu ciomăgi și noi pe dēnșii!

La acestu respunsu simplu dar cuprinđetoru puse a cîntâ:

Mult mi-e dragu, mult mi-e dragu

Frățiorul de ciomagu,

In dușmani cu elu mă bagu

Și le tragu, și le tragu . . . etc. etc.

Vali se desceptâ din visu-i și se apropiē de grupele damelor C. eșite in balconu. Aice se vorbiâ de o reprezentare ce se dase pe teatrul din Iassi in folosul săracilor și de talentul cu care persoanele din societatea aristocrată jucaserē rolurile lor. Frumoasa prinsesă Olga, sora prințului C, rugată de toți, cîntâ unu cupletu veselu dintr'unu vodevilu francesu: *Le poste d'honneur*, ear Vali, inspiratu de armonia glasului, improvizâ unu sonetu, o minune de sonetu, plinu de poesia cea mai delicată. Din nenorocire, elu nu se gîndi a-lu pune pe hărtie și pînă a doua ți ilu uitâ; ănsē juncle improvizatoru se mîngăeâ de perderea acelu cap-d'operâ observându că mai bine e pentru unu poetu să-și uite singuru versurile, decât să le uite lumea!

Adoua ți unu lungu șiru de calesce cu dame elegante, de brisce cu servitori, de care

cu merinde, de țerani pe josu și de căți-va călăreți care precedau cortegiul, se indrumau pe valea ce duce la Ceahlău, trecându pe la schitul Hangului.

Acestu schitu, odinioară adăpostu de călugărițe, erà acum părăsitu și inchepea a se degradà. Ca toate monastirile vechi, ascunse între munți, erà întăritu cu ziduri nalte și cu patru turnuri ridicate pe la unghiuri. Unul din aceste turnuri, sub care se deschidea poarta, servià de clopotniță. In lăuntru zidurilor se găsià o biserică mică de peatră și câteva chilii prin care șuerà vântul pustietății. Earba crescuse mare in ogradă și acoperise lespețile mormintelor de pe'mprejurul bisericei; câteva cruci de lemnu zăceau resturnate, prin buruene, ca o tristă mărturie de părăsire.

Ajungându in acestu locu singuraticu, pe care moartea pusese acum stăpânire și care inspirà sufletului o adâncă tristeță, damele se adăpostirè într'o chilie, ear barbații se ocuparè cu pregătirile de apărare. Mehmet-Aga fù însărcinatu să desvolteze și să pue in practică toate cunoscințele sale de strategie, ca unul ce in calitatea sa de eniceru, trebuia să fie deprinsu cu luarea și cu apărarea cetăților. Elu aședă indată câte optu puscași in fiecare turnu, puse de juru impregiurul schitului sentinele descepte, alese vre-o țece plăeși voinici de-i postâ ca o avanguardă la 200 pași de parte de ziduri la marginea unui rediu de molve prin care trecea drumul, ear gloata inarmată cu lănci si topoare, elu o inșirâ pe dinuntru, dealungul zidului dărâmatu ce erà in față cu rediul.

— Când s'a ivi dușmanul, dișe elu țerani-

lor, și a da asaltu schitului, voi să-lu improșcați cu bolovani. Asta artilerie este!

Đioa intreagă se petrecu in acceptare. Unu nou revașu din *isvoru siguru*, aduse vestea *sigură*, că o armată numeroasă ar fi plecatu din târgul Petrii, că ar fi și inceputu a sui dealul Doamnei. Unu omu necunoscutu se oprise câteva minunte la poarta schitului, lăsându in mâna unui plăeșu unu sacu micu plinu de prafu și se departase răpede spre Durău. Unu ciobanu, coborindu-se din virful munților, pretindă că zărise in departare strălucindu ceva care semănà cu puscele soldaților. Aerul era plinu de vești ingrijitoare, ănsè liniscea cea mai perfectă se arătà pe fețele Românilor; ei păreau a nu avè conștiința pericolului ce-i amenință și continuau glumele lor ca in ajunul unei serbători.

Cu cât ănsè lumina scădeà, cu cât umbrele sării se intindeau pe văi, o umbră de serioșitate acoperi frunțile Hanganilor, căci amurgul aduce spiritul meditărei pe aripele sale. Amurgul e pragul nopții, anunțatorul nopții, anunțatorul misterielor intunericului, balaurul ce inspăimântă soarele și-lu face a se retrage in grabă cu toată pompa lui de rađe aurite și veselitoare.

Ăncă o clipă și cerul se intunecă, și munții luarè forme fantastice, și codrii incepurè a se resunà de urlete bizare. Toate buhnele și cucuvcicile se trețirè între ruine chieându-se cu țipete inforătoare. Țeranii își făcurè cruce.

— Semnu rêu observâ unul.

— Semnu de moarte! adăugî altul.

Tocmai atunce se ridicâ in văzduhu și urletul lungu al unui căne, afară din ziduri.

— Măi, alungați haita ceea, strigâ unu

pușcașu din clopotniță. Nu auđiți cum urlă amorțiu ?

Cățiva flăcăi se alungară după căne, aruncându cu petre după densusul, ănsă cănele fugiă pe'mprejurul schitului, și ear se opriă și ear urlă cu jale.

— Acui e cănele ? întrebă prințul C.

Nu sfărși bine întrebarea și deodată se auđi o impușcătură intr'una din chilii. Prințul C. și amicii lui alergară iute la acea chilie și găsiră implântatu in sânge pe unu bietu leahu care, vrându săși descarce arma, se rănise cumplit. Nenorocitul espiră după o jumatate de oară.

Cănele ce urlase atât de jalnicu eră al lui, elu presimțise moartea stăpănului seu !

Această nenorocită întâmplare produse o impresie descurajatoare in spirite.

Sermanul omu ! ăiceau țeranii ; cum a muritu de grabnic departe de țara lui, fără împărtășenie, fără luminare !

Rău inceputu ! Cine scie dacă n'omu peră și noi tot astfeliu !

— Ce sunteți proști ! spuse Crețul cu glasu puternicu. Nu vedeți voi că urletul cănelui și vaetul Cucuveicilor au fostu o prevestire pentru bietul leahu ? Primejdia ce sbură prin văzduhu s'a strecuratu ca fulgerul dintre nori pe capul lui.

— Bine ăice Crețul ; adaogi Udrea bătrănu. Ne facemu spaimă de geaba ca nisce copii ; Cui a fostu scrisu să moară a muritu. Dumneđu să-lu erte !

Amin ! ăiseră cu toții.

— Ean veđi dracul ! observă cimpoerul ; leahul tot cu capu ; elu a reposatu spre inviere cu nădejde ca se reinvie dintre morți la mieđu noptei odată cu domnul Hristos.

— Taci, afurisitule, strigă Crețul indignatu nu te atinge de cele sfinte că-ți sfărnu capul cu ghioaga.

— Scii una, măi Crețele ? replică cimpoerul ; de muriai tu in locul Leahului mi-așu fi duratu unu cimpoi nou cu pelea ta . . . Numai asta-i dracu că o fi sunatu a dogitu.

Țeranii riseră cu hohotu la această observare, dar risul lor fū curmatu prin sunetul clopotului care chiamă pe creștini la biserică. Unu preotu de la schitul Durăului deschisese altarul părăsitu și incepuse celebrarea serviciului divin. In curėndu biserică se umplū de credincioși veniți ca să asiste la sacrul misteru al invierei Domnului.

In față cu altarul se inchină venerabila pricesă C., incunjurată de numeroasa ei familie ; in strane, culcați pe mici saltele, dormiau trei copilași ca nisce ăngeri obosiți de calea departată a cerului, ear fundul bisericei eră ocupatu de țerani perduți in umbră. o singură lampă aprinsă dinaintea icoanei maicei Domnului, lumina această scenă de pietate creștinească.

Tăcerea adăncă ce domniă in locașul Dumneđuescu, aveă unu caracteru misteriosu cu atât mai imposantu că dik vreme in vreme eră intreruptu prin strigătele sentinelor din afară. Toate capetele stau plecate, toate sufletele erau petrunse de uimirea dulce a rugăciunei, toate gândurile își luaseră sborul cătră plaiurile ceresci. Deodată altarul se deschise ! . . . preotul apărū pe pragu cu Sf. cruce in mână și glasul seu resunătoru vesti indeplinirea marelui misteru.

— Hristos au invietu !

— Adevratu au invietu ! strigară cu bucurie toți creștinii.

Pe locu biserica se lumină ca prin unu efectu magicu și presentă unu spectaculu de unu caracteru cu totul nou. Princesele aprindeau zimbindu, una de la alta, luminări de ceară albă și poliită, ear din mijlocul bisericeii și până in fundu mulțime de plăeși răzemați pe armele lor, țineau cu mâna stângă luminărele mici de ceară galbână. Figurele lor espresive, pletele lor lungi, costumul lor pitorescu, topoarele, lăncele, puscele ce străluciau pintre ei, compuneau unu tablou demnu de penelul unui mare artistu.

Serviciul eră acum pe la sfirșitu, când unul din păzitorii turnurilor veni in grabă de spuse că s'ar fi auđitu impușcături in direcția Hanguului. La această veste se făcū o mișcare sgomotoasă in biserică; țeranii eșirē ȓicēndu: Vine dușmanul. pe luptă de acum băeți! Femeile se retrase in altaru ca intr'o cetate apărată de insuși Dumneȓeu, ear prințul C. cu amicii lui se oprirē in pridvoru ca să impartă prafu și plumbi la pușcași.

Aice se petrecū o scenă spăimântătoare! Praful era intr'o ladă neagră in care elu se imprăștiese, Vali, ingenunchietu dinaintea lăȓii deschise și incunjuratu de plăeși care se in desau și se plecau deasupra ei cu luminările aprinse, le da pe rându fiecărui câte o mână de prafu ȓicēndu-le: Tot in plinu să trageți copii! fără a se gāndi nici elu, nici ei, la periculul ce-i amenință. O singurā scāntee căȓută dintr'o luminare, ar fi svirlitu in nouri și biserică și oameni.

— Mare norocu avutu la voi! observă Mehmet Aga după ce se termină împărțirea.

— Pentru ce Efendi? intrebă Vali.

— Pentrucă norocul e frate cu nebunii; respunse Enicerul indreptāndu-se spre poartă.

Prințul C. se urcā in clopotniță și auđi in depărtare unu vuetu de impușcături ce păreau a se tot apropiā; elu ordonā indată unui călărețu ca să se răpeadā spre Hangu și să aducā scire de ce se petreceā acolo. Călărețul plecā in fugă și se făcū nevēđutu in intunericul rediului de molivi. Totodată Vali, intovărășitu de doi plăeși, se duse ca să cerceteze sentinelele pe imprejurul zidurilor. Eșindu din schitu, elu se indreptā spre locul unde Mehmet-Aga așeȓase avanguarda, ānsē nu găsi pe nime in calea lui.

— S'au spārietu ticăloșii și au fugitu! ȓise elu in gura mare.

— Cine au fugitu? intrebă unu glasu din marginea rediului.

— Pușcașii rānduiți aice de pază.

— Noi? replicarē mai mulți oameni culcați sub copaci; noi să fugimu!

— Voi sunteți? De ce v'ați retrasu aice?

— Ne-amu datu la umbră, respunse unul sculāndu-se, pentrucă bāteā luna in plinu pe locul unde ne pusese jupānul Mehmet, și amu chititu așā că de-a fi să vie dușmanul elu ne-ar fi luatū ochiu ca penisce reȓe de baltă, când noi n'amū fi vēđutu in cine să tragemu, mai bine să fimu noi in umbră și elu in lumină.

— Bine, dar de ce v'ați pregătitu de somnu?

— Ba nu; ne-amu lipitu urechia de pământu ca să auđimu de departe pasurile soldaților.

— Și ați auđitu ceva?

— Dar, nisce răcnete surde și câteva lovituri de pușcă. Poate că s'au luatū la harțā cu slujitorii, cei ȓece plăeși trimiși de ieri la capra podului de la Rāpciune.

— Se poate . . . ānsē se sciți că dacā s'oru

inaintă soldații pân aice, să ve retrageți in lăuntru schitului.

— Ne-omă retrage după ce ne-omu descarcă finte in ei ca să le mai recorimu.

— Remăneți cu bine, flecăi!

— De bine să auđimu, cucoane!

Vali se depărtă mulțămitu și ajungându lângă turnul despre părăul Hangului, găsi acolo pe Crețu răzematu intr'o ghioagă mon-struoasă de stejaru.

— Ce faci aice, Crețule? ilu intrebă.

— Stau de strajă, cucoane.

— Singuru, singurelu?

— Ba cu astă ghioagă.

— De ce n'ai luat mai bine o pușcă?

— Ce să facu cu ea? să tragu o dată ș'apoi să-mi perdu vremea cu incarcatul? . . Mai de folosu mi-e ghioaga; cât me intorcu intr'unu picioru sfărnu câte cincii tidve cu o lovitură.

— Bravo, Crețule, ești unu voinicu! . . dar spune-mi: ai auđitu ceva spre Hangu?

— Auđitu nisce impușcături.

— Și ce cređi să fie?

— Sciu eu? . . ănsă precăt me duce min-tea, nu credu să vie dușmanul ca să ne calce chiar acum.

— Pentru ce?

— Pentrucă doar nu-i elu tocmai așa de prostu ca să-și inchipuiască că ilu asceptămu cu colaci calđi. Și lui e grijă ca și noue mai mult ăncă decăt nouă pentrucă a să treacă prin strimtori, prin păduri unde și-ar putē găsi pe dracul . . . De-a fi să-și cerce norocul, elu a să vie pe furișu in faptul ăi-lei, când omu fi cu toții obosiți de osteneală și de somnu; astfelu se vêneaza cucoșii de munte.

— Dar dacă oru veni, ce-i ăice?

— De venitu poate să vie, ear de intorsu nu sciu cum s'oru intoarce.

Vali lăsă in urmă-i pe voinicu plăeșu șue-rându o doină, și după ce făcū jurul schitu-lui, se intoarse la poartă unde găsi pe Prin-țul O., pe amicii lui și pe Mehmet.

— Toți oamenii sunt la posturile lor; ăice elu.

— Și cum le stă inima? intrebă Prințul.

— Bine de tot.

— Aferim! strigă Enicerul sucindu-și musteața.

Timpul ănsă treceă și călărețul trimesu nu se mai intorceă; vântul de noapte aducea din când in când vuete de larmă care deve-niau ingrozitoare, și nedumerirea dă pericu-lului nevăđuta proporții urieșe. Unu alu doile călărețu fū răpeđitu pe drumul Hangu-lui, dar nici acesta nu se intoarce.

— Ce li s'a intămplatu oare? se intre-bau cu toții.

— I-a fi ucisu soldații!

— Ascultați! ăice Vali.

Toți tăcurē; acum acea larmă se inaintă cu răpejune, fiindu formată de răcnete, de pocnete, de tropote de cai inmulțite prin so-noritatea văilor.

Unu pușcașu din ăavanguardă alergă spre poartă, răcnindu: Eată-i că vinu! eată-i că vinu!

— Gata sunteți, copii? strigă prințul O. la țerani.

— Gata! respunse sute de glasuri și in adevēru, sub rađele lunei se ivirē la fe-restrele turnurilor cete de plăeși cu pus-cele intinse, ear pe ruinele zidului dă-rimatu se inșirarē ca nisce umbre oamenii

inarmați cu topoare și cu lănci. Prințul C., Vali și prietini lor își pregătisă armele; Mehmet-Aga își scoase eartaganul din sealefu ȳicĳndu: *La Allah, illa Allah, u Mhamed rasul Allah!*

Apoi se făcĳ o tăcere de mormĳntu, o tăcere in sinul căreia tot omul își auziă bătăile inimei. Larma resună acum la vecinătatea schitului; ea pĳtrunsese in rediul de molivi; încă puține minute și dușmanul aveă să apară . . . Deodată vr' o de ce impușcături vuirĳ intre copaci, urmate de răcnite selbatice și pe locu se ivi pe marginea rediului . . . unu cupetu inhămatu cu optu poștalionii și incunjuratu de unu pălcu de călăreți!

Eră o cumnată a prințului C.! Acea damă veniă de la Peatră și negăsindu pe nime la curtea de la Hangu, ea luase pe lângă trăsura ei plăeșii poștați la capra podului de la Răpciuni, și toți acești oameni impreună cu călăreții trimiși de la schitu, vrĳndu să celebreze serbarea invierei, chiuirĳ și impușcarĳ totu drumul.

Chiotele lor și a le surugiilor, pocnetele armelor și ale harapnicilor, tropotul cailor pe prundișu produsese r larma ce de două oare ținea in uimire pe apărătorii schitului, apărători imaginari, căci toate veștile sosite de la Peatră erau false, fiindu provenite din *isvoru siguru.*

Astfelu se termină lupta neincepută de de sub poala Ceahlăului! Noaptea intrecă se petrecĳ in veselie și cĳntări. Cimpoerul mai cu samă avĳ mare succesu prin cĳntecul următoru :

STEFAN și CODRUL.

Stefan Vodă rătăcitu

Intră 'n codrul infrunđitu.

Codru-i ȳice: Domnu viteazu!

„Iți curgu lacrimi pe obrazu.

— Dar! imi plăngu ostașii mei

„Morți, luptăndu ca nisce zmei! —

Codrul ȳise: Dragul meu,

„Măngăe sufletul teu

„Că din brađii mei trufași

„Face-ți-oiu voinici ostași! . .

— Fă! respunse mult voiosu

Domnul nostru inimosu.“

Codrul puse a vui

Brađii a-și insufleți;

Pe locu brađii mari și mici

Se schimbarĳ in voinici

Și spre Domnu se'naintă:

— Să trăesei, Măria ta! — etc.

A doua ȳi boerii, și țeranii, se intoarserĳ la satul Hangului. Schitul remase ear in părăsire, avĳndu unu mormĳntu mai mult, unu mormĳntu pe care stă unu bietu căne plăngĳndu! . .

V. Alexandri.

STUDII ASUPRA LITERATUREI SPANIOLE.

I.

Inainte de a ne ocupă in special cu Lope de Vega, să arătămu in puține cuvinte ce a fostu drama spaniolă până la dĳnsul. Astfelu se va putĳ mai bine înțelege ce rolu insemnatu a jucat u elu, mulțămită prodigioasei sale fecundități, și calităților deosebite ce a primitu de la natură.

Negreșit, Lope de Vega a găsitu pregătită de alții calea pe care eră să urmeze. Scena spaniolă produsese inainte de elu numeroase opere, cari nu erau cu totul lipsite de merit. Ānsĳ nu se puteă încă ȳice că Spania aveă unu adevĳratu teatru al ei. Totul se reduceă la nisce farse, mai mult sau mai puțin decente, rare ori pline de glume plăcute și spirituale, la nisce novele scrise in dialoguri, și in cari interesul eră inlocuitu prin intrigi confuze, incurcate, neînțelese, in fine la nisce drame montruoase, ingrozitoare,

Conv. Literare No. 4, anul III,

barbare. Fiecare părea că simte nevoea unei reforme, unui progresu, dar nimene nu avea îndrăzneală, nici atâta incredere în sine, spre a părăsi urmele pedecesorilor sei, și a deschide o cale nouă artei dramatice. Incercările ce se făcure, nu fură în stare de a găci, pentru a dice astfelu, gustul naționalu. Fără îndoială silințele scriitorilor cari voriră a da scenei demnitatea cuviincioasă, prin argumente mai nobile, prin o limbă mai cultă și mai potrivită cu situațiunile, merită cele mai sincere laude. Ei reușiră, ce-i dreptul, a scrie cu multă eleganță, și a da dovești de însemnate calități poetice, dar nimene nu putea încă afirma că teatrul spaniolu posedă o operă deopotrivă interesantă pentru toate clasele sociale, pentru toate etățile, pentru toate condițiunile, în fine o operă care, resumându în ea caracterele proprii ale națiunii întregi, să merite cu dreptu cuvântu a fi numită producțiunea geniului naționalu.

Autorii cari, înainte de Lope de Vega, au scrisu pentru teatru sunt foarte numeroși. Lope însuși, în una din scrierile sale ne citează până la trei sute de nume. Noi nu vomu menționă decât pe doi, cari au lasatu o amintire onorabilă, ca poeți dramatice. Unul e Lope de Rueda, care trăia către mijlocul seculului al XVI. Elu era ca și Shakspeare, și mai târziu Molière, autoru și actoru în acelașu timp, și umblă cu trupa din politică în politică, reprezentându comediiile sale. Cervantes, care în tinereța sa l'a vădutu jucându, vorbește de elu cu respectu și admirațiune: „De și, dice elu, nu puteam să judecu atunci despre frumuseța versurilor lui, pentru că eram încă copilul, mi-au remasu anse câte-va în memorie, pe cari amintindu-mi-le acuma, când sunt înaintatu în virstă, le găsescu demne de reputațiunea ce aveau *).

Lope de Rueda a scrisu în prosă patru comedii, în cari intriga e destul de bine condusă. Ele se deosebescu prin o mare simplitate de cugutare și de stilu, și prin o fericită imitațiune a vieței comune. Cu toate că dramele lui păstrează caracterul de novele, se însămnă în ele unu mare progresu în descrierea personajelor. Rueda e consideratu ca părintele teatrului popularu în Spania, și unii critici ilu compară cu Tespis al Grecilor.

*) Cervantes, în prefața comediiilor sale, publicate în Madrid, 1615.

II.

Cervantes, nemuritorul autoru a lui *Don Quijote*, este după Lope de Rueda, acela care s'a ocupatu mai cu succesu de arta dramatică. Elu cercă să uniască tradițiunile naționale cu imitațiunea clasică. „Eu am fostu celu ăntăiu, dice elu, care am reprezentatu fantomele imaginațiunii și cugetările ascunse ale sufletului, punendu pe teatru figuri morale, cu aplausul unanimu al spectatorilor“ *). Scopul lui Cervantes era laudabilu, dar nu l'a realizatu pe deplin. Comediile sale au puțină acțiune, și sunt încărcate de incidente și de epizoade, fără legătură și fără regulă. Dintre toate numai două merită o deosebită mențiune: *Numanția* și *Viața de Algeria* (Los tratos de Argel). Cea ăntăiu representă asediul Numanției de către Romani. Cervantes își propune a escită amorul de patrie. Elu ne pune înaintea ochilor eroismul și bravura locuitorilor din Numanția, cari preferu a se îngropă sub ruinele patriei lor, decât a se supune Romanilor. ănsă drama lui e fără unitate de planu, amestecată cu amoruri și epizoade de prisosu; stilul e adese comunu și lipsitu de calități ce le găsimu în *Don Quijote*. Cu toate aceste ea are tablouri foarte frumoase, scene interesante și pline de vivacitate, bucăți de o versificațiune admirabilă. Ca probă vomu cită câteva versuri din scena în care Numanțini, după ce ținu o adunare, se decidu a operă o viguroasă eșire din cetate în contra inamicului. Informate de această hotărire, femeile aleargă cu gramada în sala consiliului, cu copiii în brațe, și fiecare cere să împărtășiască soarta soțului ei: „Ce gândiți voi, străluciți resbelnici? Hotărâți încă, în trista voastră fantasmă, de a ne părăsi și a vă duce? Vroiți voi oare să lasați aroganței romane virginile din Numanția, pentru o mai mare nenorocire? Vroiți să lasați robi pe fiii voștri liberi?...“ **). O alta presintă copiii sei senatorilor

*) Ibidem.

**) Que pensais varones claros?
Resolveis aún todavia,
En la triste fantasia,
De dejarnos y ausentarnos?
Quereis dejar por ventura
A la romana arrogancia
Las virgines de Numancia
Para mayor desventura?
Ya los libres hijos nuestros
Quereis esclavos dejallos?
Dioa III. Scena I.

numantini, imploră pentru ei moartea, mai bine decât să-i lase a căde în mânele Romanilor, și apoi strigă: „O ziduri ale acestei cetăți, dacă puteți, vorbiți, spuneți, și repetați de o mie de ori: *Numantini, libertate!*“*). Ce efectu trebuiau să producă aceste cuvinte patriotice în inimile unor oameni ce se aflau atunci la culmea gloriei lor militare! Aceste accente duioase de independență, acestu strigătu eşitu din peptul mumelor ce urescu pe inamicu, pentru că-și iubescu patria și libertatea, traducea fără, indoiială caracterul naționalu, și lucră cu putere asupra sentimentelor celor mai intime și mai nobile ale poporului.

Din nenorocire „*Numanția*“ nu are multe frumuseți de aceste. Defectele sunt mai numeroase și covârșescu meritele. Fără a vorbi de personajele alegorice cari apar pe scenă, Spania, sub chipu de femeie, coronată cu turnuri, riul Duero, care vădându-se în neputință de a mai pute apăra cu undele sale *Numanția*, pređice, după revelațiunile lui Proteu, viitorul gloriosu rezervatu Spaniei, și umilirea Romanilor de invasiunile barbare, fără a mai pomeni de alte scene fantastice și estravagante, impresiunea de pe urmă ce o are cineva după cetirea acestei drame, este infricoșată. În ea se află spectacule în adevăru nesuferite și barbare, cari însuflă groază, și ne facu a ne întoarce ochii de pe scenă. Patriotismul esageratu degenerază în ferocitate și în fanatismu. Cervantes n'a știutu să evite acestu defectu, ce dă dramei lui unu caracteru crâncenu și respingătoru.

A doua dramă a lui Cervantes, mai că nici nu merită acestu nume. Poetulu își propune să pună sub ochii compatrioților săi traiul captivilor creștini căduți în mânele Arabilor, și crudele lor suferințe, pe care Cervantes le cunosea prin propria sa experiență, căci fusese elu însuși în timpu de 5 1/2 ani captiv în Algeria. „Pentru acestu scopu, elu intrunesce în „*Viața de Algeria*“ mai multe acțiuni cu totul neatărnate unele din altele, dar cari toate servescu a pune în evidență torturile, seducțiunile, umilirile și tot felul de chinuri ce suferiau nenorociții captivi. Și aice, ca și în *Numanția*, defectele sunt numeroase. Cervantes a datu acestor două drame numele de co-

medii ce trebuie luat în sensul întinsu de ori-ce producțiune dramatică.“ Altmintrele e cu neputință să ne închipuim că Cervantes ar fi pututu numi comedii nisce piese, cari nu însuflă decât groază și milă, și căroru titlul de tragedii li s'ar cuveni poate mai bine. În *Numanția* Cervantes a observatu cel puțin unitatea de acțiune și de interesu, unitatea de pasiune, cari sunt sacrificate cu totul în „*Viața de Algeria*“, Eată unde se află teatrul spaniolu, când a venitu Lope de Vega „acestu poetu însemnatu, a căruia versuri sau prosă după cum ăice Cervantes nime nu le întrece nici le egaleză“**), și care eră menitu a face o revoluțiune totală în arta dramatică spaniolă.

III.

Mai mult de cât toate literaturile moderne, exceptându poate pe cea engleză, literatura spaniolă are unu caracteru naționalu și originalu, pronunțatu în modul celu mai văduțu și mai necontestabilu. Despre dēnsa se poațe ăice, cu mai multu adevăru de cât de ori-care alta, că este icoana vie a moravurilor, a vieței, a instituțiunilor naționale. Asta nu vrea să ăică că scriitorii spanioli, nu avurē și ei modele după cari se formarē. Ce e dreptul influența modelelor grece și latine fū mai mică la ei decât la celelalte națiuni moderne. Dar ei aveau alătura pe Arabi, a căroru civilizațiune eră mai înaintată de cât acea a popoarelor creștine, și literatura lor făcea răpeđi progrese. Eră prin urmare cu neputință ca trăindu împreună atâtea secole, Arabii să nu fi influențatu, prin cultura și civilizațiunea lor, asupra Spaniolilor.

O altă influență asupra literelor spaniole fū aceea a literaturii italiene, determinată prin strinsele relațiuni politice între Spania și Italia, în seculul al XVI. ănsē Spaniolii au știutu totdeauna a apropiā așa de bine geniului naturei lor tot ce împrumutau de la alții, încāt dispăreau ori ce urme de imitațiune străină. În toată literatura lor se găsescu intrunite mai mult sau mai puțin trăsăturile caracteristice ale geniului naționalu, cari se potu resumā în spiritu creștinu și monarhicu, spiritu de galantarie și de *punctu-de-onoare*, o mare plecare spre tot ce-i prodigiousu, un gustu deo-

*) O muros desta ciudad.
Si podeis, hablad, decid,
Y mil veces repetid:
Numantinos, libertad.
Ibidem.

*) Poeta insigne, á cuyo verso ó prosa
Ninguno le a-ventaja, ni aun le llega.
Cervantes, *Viaje al Parnaso*, Madrid, 1614.]

sebitu pentru metafore, pentru figuri frumoase, pentru imagini îndrăznețe, pentru pompa și strălucirea espresiunilor*).

Lope de Vega e reprezentantul celui mai de aproape și celui mai fidel al caracterului național și al independenței literare. Unu singuru cuvântu poate caracteriza drama sa. Ea e eroică, precum a fostu teatrul greco, precum e celui englezu, și procedează de a dreptul de la istoria națională, isvoru bogatu din care Lope a scos mai toate subiectele sale, mai toate inspirațiunile sale. Acele devotamente eroice, acele dueluri strălucite, acele frumoase aventuri de amoru, acea iubire de patrie, adese extravagantă, da nu mai puțin admirabilă și sublimă, o sumă de trăsături proprii dramei lui Lope de Vega, le întâlnim și in istoria spaniolă, din timpul in care tradițiunile presentă oare care siguranță, până in epoca in care trăia elu. In antichitate găsimu patriotica rezistență a Numauției și a Saguntului, de care Roma inasăi remase inmărmurită; in evul mediu găsimu mai întâi luptele necentenite in contra Arabilor, pentru libertate și independență; după aceea, când triumful le fû asigurat, când apăsătorii fură alungați; și patria redobândită, Spaniolii indreptară toată activitatea lor spre lumea nouă, desprețuindu repaousul, și căutându pretutindenea nouă pericole, nouă ocațiuni de a arăta curagiul și eroismul lor.

Cum eră cu puțință ca drama unui astfelu de poporu, iubitoru de glorie, de lupte, de aventuri, să nu aibă un caracteru resbelnicu, și eroicu? Unu lucru încă de insemnatu este că in Spania toți poeții și scriitorii cei mari erau in acelașu timp buni soldați, și mânuiău arma și pana tot cu aceeași iscusință și desteritate; imprejurare ce nu o găsimu și celelalte națiuni. Eată cum un poetu de geniu, ca Lope de Vega, trebuiă să fie neapărat imaginea vie a națiunii sale, oglinda in care ea să-și poată vedea credințele sale, calitățile și defectele sale, instituțiunile, moravurile, eresurile, intreaga sa civilizațiune, intregul seu trecut.

*) Aceste din urmă calități, ce devinu viții, când sunt exagerate, pară oare cum inerente pământului spaniolu, fiind că ele se găsescu dejă la autorii latini originari din Spania, precum: Seneca, Lucanu, Floru, Siliu Italicu etc. Un călătoru franceșu ce a trăitu multă vreme in Spania, se exprimă astfelu in privirea acestui caracteru naționalu: „De când ascultu pe Andaluze, și mă uitu la curioasele flori de retorică ce ele iubescu a presură in limba pasiunii, chiar sinceră, inceptu a mă deprinde cu acestu frumosu spiritu (bel esprit) al Spaniei.“

Cervantes, după cum amu văditu, avuse ideea unei reforme, dar nu avuse curagiul, și poate nici talentul de-a o realiza. Cu Lope de Vega cestiunea fû deslegată definitiv și pentru totdeauna. Prin esemplul seu, prin preceptele sale, prin nepomenitul seu succesu, el consacră o teorie nouă, și creă in adevăru drama Spaniolă, precum Shakespeare, in acelașu timp, creă dramă engleză, și nemuritoarele sale caractere. Națiunea își găsi adevăratul interpretu al sentimentelor sale, și făcû din elu unu tipu, unu modelu, o condițiune neapărată, impusă celor ce voru vroia căpată aplausele sale, și a merită numele de poeți naționali.

IV.

Eată punctul de vedere din care trebuie să judece cineva pe Lope de Vega, fără a căuta dacă o observatu, sau nu, cu sfințenie unitatea de timp și de locu.

E adevăratu că in opera sa „*Arta nouă de a face comedii*.“ (Arte nuevo de hacer comedias), Lope își dă numele de barbaru,* și se acusă că a scrisu in contra regulilor, pentru a plăcê unui publicu necioplitu. Ânsă aceste cuvinte nu probează nimicu in contra lui, și nu trebuescu considerate ca serioase, precum au cređutu mulți critici, cari condemnează astfelu pe Lope prin propria sa mărturisire. Plautu încă dicea de comediiile sale, după ce arată autorul greco de la care le-a imprumutatu, că li-a tradusu in limba barbară „*Plautus vortit barbare***),“ ceea ce nu l'a impeditatu de a fi un mare comicu latinu și de a avê o limbă așa de curată și de elegantă in cât se dicea că musele insuși, dacă ar vorbi latinesce, aru alege limba lui Plautu***). Lope dar, ca și Plautu, vorbiă in glumă, și numai pentru a inchide gura numeroșilor detractori. Aceasta se poate vedea din mai multe pasage ale scrierilor sale. In „*Egloga la Claudio*“ elu dice: „Mie mi se datoresce inceputul artei dramatice, cu toate că n'am urmatu regulile“ aspre a lui Terențiu. †)“ Intr'unu altu locu,

*) *Más ninguno de todos llamar puedo Mas bárbaro que ye, que contra el arte Me atrevo a dar preceptos...*

Operele alese au lui Lope de Vega, in prosă și in versuri, Madrid 1776, tomu IV,

**) *Asinaria*, Prolog. v. 11. etc.

**) *Plautino sermone locuturas fuisse (Musas), si latine loqui vellent.*“ Quitiliani L. X, 1,

†) *Egloga a Claudio*, en la Vega del Parnaso, Madrid, 1637.

vorbindu de una din comediile sale, ține că „ea este scrisă după sistemul spaniolu, și nu după regulile severe ale anticității grece și latine, căci gustul, adaugă elu, poate schimbă regulile, precum moda schimbă hainele, și timpul obiceiurile.“ O mărturie mai caracteristică este aceea a unui autoru contimpuranu cu Lope, și foarte strinsu legatu cu elu. Eată cum se esprime elu in privirea lui Lope de Vega: „Elu ține, ce-i dreptul, că dacă n'a urmatu arta vechie, a făcut'o spre a se conformă cu gustul desordonatu al poporului; ănsă numai de modestie vorbește astfelu, și ca să nu fie acusat de îngâmfare, de cătră nesciința pis-muitoare.*)“

Din aceste se poate înțelege că Lope s'a depărtatu de bună voie, și in completă cunoscință de cauză, de la regulile teatrului vechiu, pentru că eră convinsu că societatea greacă și latină nu se asemană cu aceea in care trăia elu, că spiritul eră altul atunci, și altul in timpul său, că comedia spaniolă nu putea fi originală, decât cu condiținea de a fi icoana fidelă a caracterului și a geniului naționalu.

Ănsă această deosebire între Lope de Vega și criticii vechi, nu se intinde nici de cum la legile generale care constituie imitarea naturci. Aceste legi necesare facu parte din însuși instinctul cu care omul, ori care ar fi patria lui, ori care timpul in care trăește, pricepe și simte frumosul, și dacă Lope le-ar fi nesocotitu, niciodată n'ar fi isbutitu a reprezenta și a satisface trebuințele unui poporu. De acolo vine că elu se întâlnește foarte adese cu Orațiu, in ideile ce-și făcea despre arta dramatică. Aice ne vomu mărgini numai la câteva citațiuni.

Orațiu, vorbindu de personagiul dramaticu, ține că elu trebuie să se păstreze până la sfirșitu astfelu cum a fostu la inceputu, și să fie consecinte cu sine**).“ La rëndul său, Lope recomandă ca nici o dată personagele să nu desmințiască caracterul lor, ci să-și aducă aminte până la fine de ceea ce au țisu ăntei***). Orațiu, care recunoaște că totdeauna pictorii și poeții nu au avutu deplină pu-

tere de a fi ori cât de îndrăsneți in invențiunile lor, nu admite ca ei să-și permită a asocia lucruri delicate cu lucruri feroase, a uni împreună șerpui cu paserile, mieii cu tigrii*). Lope prescrie de asemenea de a nu prezentă niciodată pe scenă lucruri imposibile căci, ține elu „e o maximă ca să se imiteze numai ceea ce este verisimil **). In ori ce dramă ceea ce-i comic trebuie să fie amestecatu cu ceea ce-i tragic nu numai pentru că aceasta place publicului, dar și pentru că natura însuși ne dă un esemplu de această varietate, ce produce atâtea frumusețe***). Ca și Orațiu, elu recomandă poetului să aibă totdeauna in vedere a dă fie cărei virste, fie cărei condițiuni, limbagiul și calitățile sale: regele să vorbiască cu demnitate, bătrânul, cu o gravitate sentențioasă; amanții să fie plini de sentimente vii și capabile de a mișcă pe cei ce-i ascultă. Acțiunea trebuie să fie unică intr'o dramă, să nu fie încărcată de episoade nefolositoare, de lucruri ce nu se leagă de aproape cu subiectul principalu, ci să formeze un corpu unitu, din care să nu se poate scoate o parte, fără a strică tot edificiul †).

Aceste sunt de ajunsu spre a dovedi că Lope de Vega nu se depărtează de bătrânii legislatori ai teatrului vechiu, decât in cestiunile pe cari deosebirea timpului și a moravurilor le-a pututu modifica. — Dar mai înainte de a vorbi despre teatrul lui, să-i facemu pe scurtu biografia.

(Va urmă).

S. Vărgolici.

*) Sed non ut placidis coeant immia, non ut Serpentes avibus gementur, tigribus agui,
Ibidem. v. 9. et seqq.

***) Guardense de imposibles, porque es maxima,
Que sólo ha de imitar lo verosimil.
Ibidem.

****) Que aquesta variedad deleita mucho.
Buen ejemplo nos da naturaleza,
Que por tal variedad tiene belleza.
Ibidem.

†) Ibidem. passim. „El arte nuevo de hacer comedias“
e compusă in anul 1609, prin urmare la o epocă
când Lope avea deja o lungă experiență de teatru.

*) Tirso de Molina „Cigarrales de Toledo.“ Madrid 1630.

**) Servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit et sibi constet.
Ars poetica, v. 127.

****) Y de ninguna suerte la figura
Se contraiga eu lo que tiene dicho.
(Arte nuevo de hacer comedias).

Și Venus grații dive pe mândra ta figură
Cu fal'a răspânditu.

Când ȕei cei puternici pe-o fință muritoare
Revarsă a lor bunuri așa nemăsuratu
Ori cine, de o vede, in sufletu-i tresare
De-amoru induplecatu.

De aceea și in mine ăntăia ta vedere
Unu focu fără de margini deodată au aprinsu
Simțit'am de odată a ȕeilor putere
Prin care m'ai invinsu.

Ah! Ca să-ți spunu durerea ce-amorul imi inspiră
De ce ca Anacreon nu am unu glasu divinu?
Daru vai! musa de Teos n'atinge a mea liră
Și ride de-al meu chinu.

1860.

SALA DE OPERĂ.

o lacrimă furtivă.

Plăngeă juna femeu... sub valuri de-armonie
Ce artea peste sala cu dulce răspăndeă,
Plăngeă, adănc uimită de-a muziceu magie
Și ochiu-i, de durere, in lacrimi se perdeă

Pe când atătea dame in juru zimbescu frumoase
Pe când in diamante, cu fală strălucescu,
De ce, copilă jună, suspinuri dureroase
Din sinu-ți fragedu numai, cu plănsuri isvorescu,

De ce când ura neagră și viciul, impudența
S'arātu impodobite, suridu sub evantail,
De ce cu tine numai să ridă inocența
Când crima se ascunde in risul de corail,

Au doar inalta arte puternic nu pătrunde
Decăt in inimi simple, precum inima ta
Intocmai precum numai in limpedele unde
Reflectă mândrul soare cerească rađa sa?

1860.

V. Pogor.

DEDICAȚIUNE LUI OSSIAN.

Glasu puternicu ce vuesce pe-a străbunilor mor-
mături
Ossian! suspinu eroicu unui sufletu intristatu
Voacea a străbate stânca, glasul tēu purtatu de
vături
Până'n ceru s'a înălțatu!

Când furtuna prin munți urlă și natura'n resculare,
Pare că deplănge-eroii, care'n lupte au peritu,
Tu te primbli cu-a ta liră, impletindu a ta cântare
Cu-a naturei glasu uimitu.

Noaptea când resare luna, când luceafărul apune,
Tu visezi la malul mării, unde valurile moru,
Oceanul ȕe ascultă și unu valu la altul spune
Alu tēu cântu nemuritoru!

Tu atuncea veți pe Fingal învălitu in ceața nopții,
Și in jurul lui eroii prin câmpie rătăcindu,
Veți pe Oscar, pe veteazul și pe Daura'n brațul
morții
După Armar greu gemându!

Veți pe Colma părăsită in pădurea 'ntunecoasă,
Ne avându de aparare, decât glasul ei frumosu
Vântul tace s'o asculte, luna esē maiestoașă
Dintru'n noru intunecosu.

